

<p>10. červen 2017 16. sivan 5777</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>před 20:51</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>po 22:20</p> </div> </div>		<p>בהעלותך</p> <p>5777</p> <p>BEHAALOTCHA</p>
--	--	--

Třináctero výchovných principů

Rav Sacks publikoval v těchto dnech třináctero krátkých zamyšlení na téma úspěšné (židovské) výchovy dětí. Již jsme poznali pět principů („*Dejme dětem prostor*“ „*Ukažte svým dětem, jak vy sami Bohu sloužíte radostně a upřímně.*“ „*Ukažte dětem na vlastním příkladu morální principy, kterých se mají v životě držet.*“ „*Nesnažte se zavírat děti před okolním světem za vysoké hradby ghetta.*“ a *Nechte své židovství zpívat*“) Dnes se budeme věnovat šestému principu.

Co je to vlastně židovská výchova? Mnoho lidí si plete dva pojmy. Vzděláním v židovství myslíme Talmud Tora. studium textů s učitelem, poslechem, četbou. Výchovu nazýváme Chinuch. Raši toto slovo vnímá jako „uvedení v činnost“, „uvedení do funkce“, „uvedení do procesu“. Proto existuje CHANUKAT HAMIZBEACH – zasvěcení oltáře, tedy jeho uvedení do provozu, nebo CHANUKAT HABAJIT – zprovoznění nového bytu. Chinuch je tedy zaučení provozem, praktická výuka, učení konáním, praxí. Chceme-li tedy děti vychovat v duchu judaismu, musíme je naučit dělat věci tak, jak se podle tradice dělat mají. Ne aby je znaly, ale aby je dělaly.

Anglická zkušenost rav Sackse potvrzuje, že zatímco formální studium judaismu (Talmud Tora) formuje dětský mozek a myšlení, jsou to spíše neformální cesty, co ovlivňuje emoce dětí (a nejen dětí). Je to okruh kamarádů a přátel, jsou to odpolední kroužky, společné zážitky, mládežnické skupiny a letní tábory. A mohou za sebe dodat, že minuty přestávek ve škole jsou v tomto ohledu často důležitější, než hodiny výuky. Emoce jsou garantem toho, že naše děti zůstanou věrné a hrdé na své židovství. Takže si vyhrňme rukávy.

Šesté pravidlo tedy zní: „*Židovství nepředáte jen čtením knih, je třeba vstát a konat.*“

Pavel Král: (Ne)očekávání

V paraše Behaalotcha nacházíme zajímavý moment, kdy si nespokojenci stěžují na kvalitu many. Stěžují si na to, že v Egyptě měli ryby zdarma, že měli okurky, melouny, pór, cibuli, a česnek. A teď nevidí (nemají před očima) nic, než manu. K těmto dvěma veršům se vztahuje mnoho komentářů. Raši pochybuje o tom, že by v Egyptě bylo cokoli zdarma a říká, že to „*zdarma*“ znamená bez závazku dodržovat příkazy Tóry. Dále se zabývá tím, proč mana, o níž víme, že mohla chutnat, jakkoli si člověk přál, nemohla chutnat jako okurky, meloun, pór, cibule a česnek. Ale tomu se budeme věnovat příště. Zajímavé jsou ty oči. Talmud k tomu říká, že i když mana mohla chutnat jakkoli, pořád vypadala jako mana. A dodává, že slepý člověk má ze stejného jídla menší požitek

než ten, kdo vidí. Trochu se zdá, že Bůh zde podceňuje marketing a lidskou potřebu nových podnětů a zkušeností. On ale podceňuje něco úplně jiného – lidská očekávání. To má zajímavý psychologický rozměr. Náš život je často ovlivněn víc tím, co očekáváme, než tím, co doopravdy je. Naše vlastní očekávání nás často vede ke značné frustraci. Očekáváme, že kremrole bude chutnat a vypadat jako kremrole a běda, když tak jenom chutná. Když totiž vypadá jako mrkev, může chutnat sebekremrolovatěji, ale pořád to nebude ono. Když si vezmeme do hlavy, že se někdo musí nějak chovat nebo něco udělat, snadno ho odsoudíme za to, že se chová jinak. Ne proto, že by se ten druhý choval nutně špatně, ale jen proto, že se chová jinak, než očekáváme. Když jedeme na dovolenou, očekáváme, že všechno bude vypadat tak, jak to vypadalo v katalogu. A když nevypadá, jsme nespokojení. Často i v případě, že by to ve skutečnosti vypadalo lépe. Očekávání jsou tím, co nám často brání vidět skutečný svět – a tím, co nás často vede ke konfliktům s lidmi. Zlobíme se... ne proto, že by byli špatní, ale proto, že se liší od našich představ. To je jedna z podstat sobectví. Obrátíme-li ji, dostaneme se k podstatě neurózy. K tomu, že se přehnaně zabýváme tím, co lidé očekávají od nás. Ne tím, co nám řeknou, že očekávají. Ale tím, co si představujeme, že by mohli očekávat. Plníme cizí očekávání dřív, než vůbec víme, jaká jsou. Největším uměním je přijmout věci (lidí i sebe samotné) takové, jaké jsou. A podle toho se chovat. Ne se zbytečně rozčilovat nad tím, že je podle předpovědí mělo pršet a místo toho venku drze svítí slunce.

Lašon hara = zlý jazyk

Žili byli tři sourozenci. Prorokyně Miriam, velekněz Aharon a Moše rabejnu. Měli se velice rádi. Miriam zachránila Mošemu život. Přesto anebo právě proto v paraše Behaalotcha nacházíme i mikropříběh, ve kterém se Miriam před Aharonem o Mošem nepěkně zmínila. A stihl ji trest. A (menší) trest stihl i Aharona. A na jazyk si o stránku dále nedají pozor ani průzkumníci, které již brzo Moše vyšle na výzvědy do Země zaslíbené. Lašon hara je důvodem mnoha (židovských) tragédií, mimo jiné stojí i za ochutnáním plodů Stromu poznání, prodejem Josefa do otroctví, či zničením Chrámu. (Na druhou stranu byl hříšný král Achav ušetřen vojenské porážky, protože nikoho nepomlouval.)

Je třeba si uvědomit, že Lašon hara znamená hebrejsky *zlý jazyk*. Nehovoříme tedy o pomluvě. I pravda může uškodit. Pozor na to! Máme zakázáno o jiných hovořit „zle“, se zlým úmyslem, i když je to pravda. A také mámo zakázáno zlým řečem naslouchat. Výjimkou je situace, kdy je nutné varovat ohroženého člověka před nebezpečím. Protože se na Lašon hara váže 31 biblických zakazů, musíme vždy pečlivě zvažovat, jestli někomu svou informací skutečně pomáháme. Židovský *whistleblower* to má prostě zatraceně těžké. (Tématu se podrobně věnuje kniha Chofec Chajim – a to snad není „pomluva“.)

Bat micva – příběh jedné Rut

Příběh knihu Rut není čtenářům Dafu opakovat. Takže opravdu jen stručně: bohatý a urozený Elimelech utekl se svou rodinou před hladomorem v Izraeli do Moábu. Tam se jeho synové (Machlon a Kiljon, česky přibližně Stůňátko a Kazisvětek) oženili s místními dívkami Orpou a Rut, aby poměrně záhy umřeli. Stejný osud postihl i Elimelecha a jeho manželka Naomi (Noemi či Neomi) se musela rozhodnout, co bude dělat, když k ní dorazila zpráva, že hladomor skončil. Naomi zvolila cestu zpět a s ní se chtěly vydat i její snachy. Naomi je však urputně přemlouvala, ať se raději vrátí ke svým rodinám. Orpa se nakonec nechala přemluvit, ale Rut se nemínila od Naomi oddělit a následovala ji zpět do Bejt Lechemu (česky Chlebodům, jindy též Betlém).

Další osudy Rut jsou také známé. Snaživé paběrkování na poli, setkání s Boazem. Svatba a rodokmen mířící ke králi Davidovi.

Zde si můžeme příběh zastavit a vraťme se o krok zpět do moábské roviny. Co opravdu chtěla Naomi? A proč? A co chtěla Orpa a Rut? Dvě Moabánky se přivdaly do významné a bohaté rodiny. Čili terno. A protože je Elimelech v tradici spojován se soudcem, tedy de facto knížetem Izraele, jeho se dům jistě řídil principy Tóry. Tóra říká jasně, že pokud umře manžel a nezanechá děti, je povinností vdovy vdát se za jeho bratra. Zřejmě i proto se Orpa a Rut rozhodly následovat Naomi do Izraele. Naomi je ale odrazovala. Věděla, že další syny nemá a na další nepomýšlela. Zároveň věděla, že moábské dívky budou v Bejt Lechemu na okraji společnosti a jen málokdo si bude chtít vzít chudou cizinku, přičmoudlou imigrantku. Není jasné, jak otevřeně spolu ženy na křižovatce hovořily, ale zdá se, že Orpa to pochopila a otočila se směrem k rodnému domu.

Rut se však nemínila vzdát. Předpokládané ústrky ji neodradily, protože to se svou konverzí k judaismu myslela vážně. Nešlo jí jen o rodinnou čest, princip, který chápala i Orpa, trvala na tom, že Naomin Bůh budu i jejím Bohem. (A Naomin národ jejím národem.) Slíbila, že se o stárnoucí tchýni postará (Kdekoliv budeš spát, tam si lehnu).

Je ovšem možné, že Orpa neměla vůbec chuť od Izraele odejít a jen jí to bylo nepříjemné vyslovit nahlas. Proto bylo od Naomi rozumné, že obě snachy zprostila povinné úcty. Stejně tak i my dnes v synagoze na první výzvu přijmout určitou poctu reagujeme zdrženlivě, protože není jasné, zda nejde jen o formální projev úcty. Teprve naléhání prokáže, jak je záležitost míněna doopravdy.

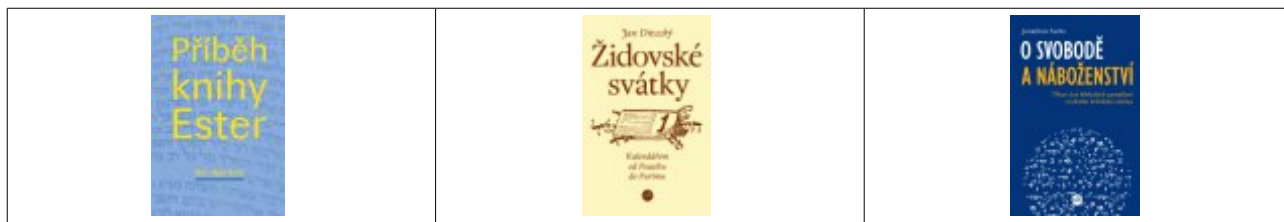
Suma sumárum můžeme asi s velkou mírou jistoty říct, že zatímco Rut do Izraele opravdu chtěla, Orpa ne. A tak to také dopadlo. Co ale chtěla Naomi? Nebála se, že až se vrátí zpět do rodného města, vrhne Rutina přítomnost špatné světlo na její syny? Každý se tak přece dozví, že se v Moábu Elimelechovi synové oženili s Nežidovkami. Možné to je. Orpa, která o židovství nejevila zájem, naštěstí pro Naomi cestu nakonec odmítla, a Rut dávala každým svým krokem jasně najevo, že je na život podle Tóry připravená a obavy o pověst rodiny tak nejsou na místě.

Kdo vlastně byly ony dvě moábské dívky? S kým se oženili Elimelechovi synové? Podle tradice šlo o dívky z velmi vlivné rodiny, dcera moábského krále Eglona, syna Balaka, kterého známe z knihy Soudců. Dvě slušně vychované a jistě i bohaté dívky si vzali dva slušně vychované a jistě i bohaté chlapce. Jen těžko si můžeme v životě stoupnout do bot jiného člověka, ale kdo už si může být podobnější než sestry vyrůstající v jedné domácnosti, které si vzaly dva bratry? Přesto se jedna rozhodla pro Tóru, Boha a Izrael a druhá se vrátila do paláce moabských králů. Rozhodnutí každé z nich je srozumitelné, pochopitelné a v společensky akceptovatelné. Proto není bez zajímavosti podkrýt oponu dějin a sledovat, jak si s dívkami osud dále zahrál. Rut se vdala za Boaze, Elimelechova synovce, bohatého a vlivného muže v Bejt Lechem. Narodil se jim syn Oved. Rut, Boaz i Naomi žili šťastně a spokojeně. Ovedovi se pak narodil Jišaj a tomu zase David, po Mošem jistě nejslavnější hrdina Tanachu. Žalmista a král. Když se s ním v knize Šmuelově poprvé setkáváme, jde jako mladík do boje proti nájemnému žoldákovi Goliatovi (Goliáš), který se s mečem v ruce vysmíval Izraeli, jeho Bohu a Tóře. Goliat byl pravnuke Orpy.

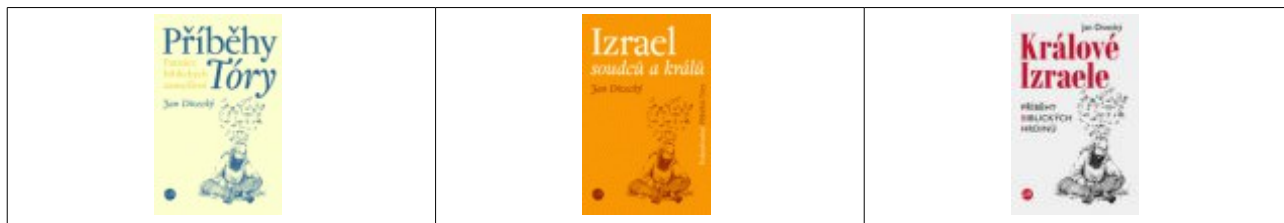
Každý den činíme mnohá rozhodnutí. Nikdy nemůžeme vědět, zda právě neprocházíme klíčovou křižovatkou svého osudu. Ať jsou tedy naše rozhodnutí tak dobrá, jako rozhodnutí Rut. Ať volíme světlo před tmou, svaté před všedním, Davida před Goliášem.

(Sepsáno u příležitosti Bat Micva Elišky D. z jejích podkladů.)

Doporučujeme:

Řada Příběhů Tóry:

Řada Maharal:

Tento Daf byl v rychlosti sepsán jako soukromá aktivita s pomocí různých dostupných zdrojů, z nichž je možné jmenovat drašot rav Ben Davida, internetové stránky chabad.org, Portal Daf-Yomi a texty programu TalAm. Za případné chybi a překlepy se omlouvám.

